

DIOCESANE IMPULSAVOND

Het huwelijk, een spiritueel avontuur

DE RIJKDOMMEN VAN DE LITURGIE VAN HET HUWELIJK

Prof. Dr. Hélène Bricout, Institut Catholique (Paris)

A black and white photograph showing the silhouettes of a man and a woman dancing on a hillside. They are holding hands and their arms are raised. The background features a sunset sky with clouds and the silhouette of a large tree on the right. The overall mood is romantic and serene.

Gent, vrijdag 7 november 2014

Inleiding

Het gebeurt misschien niet zo vaak dat de spiritualiteit van het huwelijk wordt benaderd vanuit de viering van het huwelijk. Het is een soort beroepsmisvorming die mij ertoe brengt. Met andere theologen die vandaag over de sacramenten nadenken ben ik, met de woorden van mijn leermeester Louis-Marie Chauvet, ervan overtuigd dat “we niets over de genade die God ons biedt in de sacramenten kunnen zeggen tenzij vanuit de manier waarop de Kerk die sacramenten viert.”¹ Ik heb de naïviteit gehad mijn leermeester daarin te volgen en ik heb het mij, eerlijk gezegd, nooit beklagd. Echt waar, de liturgie is een mooie plaats om het christelijke leven te verdiepen. Vanavond zullen we zien hoe de liturgie van het huwelijk een mooie gelegenheid is om die bijzondere en existentiële ervaring die het huwelijk is, te peilen.

Samen met u zal ik de *Orde van Dienst* lezen die de Kerk ons heeft gegeven om het sacrament van het huwelijk te vieren. Ik gebruik de Romeinse *Orde van Dienst* uit 1991, in de Franse vertaling van 2005. In het bijzonder wil ik met u stilstaan bij de huwelijkszegen. Die huwelijkszegen vormt de kern van mijn uiteenzetting vanavond. We zullen concreet halthouden bij de derde huwelijkszegen. Die heeft het voordeel dat hij in de Romeinse *Orde van Dienst* voorkomt en zowel in het Nederlands als in het Frans is vertaald. Het is dus een tekst die we met elkaar delen.

1. HET SACRAMENT, GAVE VAN GOD

Laten we, om te beginnen, goed voor ogen houden dat de huwelijksviering meerdere momenten bevat die alle deelhebben aan het sacramentele karakter van het huwelijk:

- **Eerste moment:** de liturgie van het Woord laat een oproep horen om “het Woord van God te beluisteren dat de grootsheid van de liefde tussen mensen en van het huwelijk openbaart”. Deze discrete aanwijzing van de *Orde van Dienst* wijst op twee belangrijke dingen:

1) De eenheid van de liefde tussen een man en een vrouw maakt deel uit van het project van God met de mensheid, zoals de Bijbel het ontvouwt. Het begin van de huwelijkszegen herinnert aan dat project:

“Heilige Vader,
Schepper van alles wat bestaat,
man en vrouw hebt Gij naar uw beeld geschapen
en hun gemeenschap
hebt Gij met overvloed van gaven willen zegenen.
Wij bidden U voor deze bruid [An]
en voor haar man [Jan] met wie zij zich
vandaag door het huwelijk verbindt.

---

¹ L.M. CHAUVET, *La structuration de la foi dans les célébrations sacramentelles*, *La Maison Dieu* 174 (1988) 75-95, p. 75.

De beslissing van twee mensen om te huwen verwijst naar dit project van God; met de beslissing om te huwen stappen mensen binnen in het project van God dat oproept tot liefde voor elkaar.

2) Maar de verkondiging van het Woord gaat verder. Het Woord roept ook op het huwelijk te beleven als leerlingen van Christus. Anders gezegd, het roept op het huwelijk te beleven in een Verbond met God. Het Evangelie wordt verkondigd opdat de trouwers en de gemeenschap zouden horen hoe dit Woord klinkt als Goed Nieuws voor hen vandaag. Zo is het huwelijk een oproep om als gehuwden Christus te volgen, of nog, om vanaf nu hun roeping als gedoopte samen te beleven.

Dit wijst op het belang van de onderscheiding aan die voorafgaat aan het engagement om te huwen. Dit rechtvaardigt tevens de inspanningen van de bisdommen om koppels te begeleiden op hun weg naar het huwelijk. Christus volgen veronderstelt immers een (minimale) kennismaking met Hem en de wil om 'ja' te zeggen tegen zijn oproep om het huwelijk te beleven als zijn leerling.

- **Tweede moment:** De uitwisseling van het ja-woord die volgt op de liturgie van het Woord resoneert als het positieve antwoord van de trouwers op dit appel van het Woord. Ze zijn zelf verantwoordelijk voor hun engagement voor God en voor de Kerk. Daarom is het engagement onmisbaar. Toch is met hun woord niet alles gezegd. "Voortaan zal de kerkgemeenschap u beschouwen als gehuwden. Moge de Heer uw huwelijk bevestigen en uw leven zegenen." De aanvaarding van het ja-woord toont dat de Kerk de instemming van de trouwers heel ernstig neemt, maar tegelijkertijd verwoordt ze een onmisbare aanvulling: de gave van God.

- **Derde moment:** De zegen wordt uitgesproken na de wederzijdse instemming, tijdens het eucharistisch gebed. De zegen schrijft zich dus in de dynamiek van de viering in als een antwoord van God en van de Kerk op het engagement van de trouwers. Hij is er niet van te scheiden. De inhoud van de zegen is van een grote spirituele en sacramentele densiteit. We mogen die zegen echt niet als bijkomstig zien. De *Orde van Dienst* preciseert trouwens: "Deze rite mag nooit weggelaten worden." Een zeldzame aanwijzing die het belang van de zegen onderlijnt. De *Orde van Dienst* schrijft bovendien voor dat de trouwers, om deze zegen te ontvangen, "naar het altaar komen of rechtstaan of, in voorkomend geval, op hun plaats blijven en knielen." Het sacrament is een gave die de trouwers ontvangen omdat ze ertoe geroepen zijn door God. Als de trouwers zich verplaatsen of knielen, dan drukt dat een onteigening uit (ze verlaten hun plaats om plaats te nemen voor het altaar) en het feit dat ze zich plaatsen onder de uitgestrekte handen van de priester of de diaken toont dat ze de zegen van God ontvangen. Met dien verstande dat deze zegen meer is dan een zegen, zoals we straks zullen zien.

- **Vierde moment:** de eucharistie (dat ontwikkel ik hier niet)

2. HET HUWELIJK, EEN ERVARING VAN DE KERK

“De priester zegt met gevouwen handen:

Broeders en zusters,
Laten wij bidden voor deze gehuwden,
dat God hun de hulp verleent,
waarvan dit sacrament het teken is.

Na een korte tijd voor stil gebed vervolgt de priester terwijl hij zijn beide handen over de gehuwden uitstrekt.”

Onmiddellijk springt de kerkelijke dimensie in het oog van deze inleiding tot het grote gebed van de huwelijkszegen. Het is niet alleen de priester die bidt voor de trouwers; hij bidt met de “actieve deelname” van alle gelovigen, van de ganse gemeenschap. Een van de Franstalige openingsgebeden drukt het een beetje anders, maar niet minder krachtig, uit door te vragen: “Help ons in gebed de liefde en de genegenheid die we de trouwers toedragen voor ogen te houden.” Aanwezig zijn volstaat dus niet. Met en voor de trouwers bidden hoort bij de bestaansreden van ons doopsel. Als gedoopten zijn wij bestemd tot de cultus van God en dus tot het gemeenschappelijke gebed van de Kerk, wat ook de omstandigheden zijn. Bovendien, iedereen is betrokken bij de eenheid tussen An en Jan. Zij worden namelijk een “huiskerk” die deelt in de zending van de Kerk en die haar dus opbouwt. Het huwelijk belangt de ganse Kerk aan. Voor de trouwers bidden, is dus geen bijkomstigheid. Het maakt de eigenheid uit van het gedoopte leven. Het stille gebed van elkeen wordt samengebracht door het gebed dat de priester of de diaken vervolgens uitspreekt over de trouwers.

3. HET HUWELIJK, EEN TOEWIJDING

In de huwelijkszegen hebben we de herinnering gelezen aan het project van God. Het gebed gaat als volgt verder:

“Wij bidden U voor deze bruid [An]
en voor haar man [Jan] met wie zij zich
vandaag door het huwelijk verbindt.
Laat uw zegen in overvloed neerdalen
over haar en haar levensgezel.”

De aanroeping van de Heilige Geest is wat we, technisch gesproken, een “epiklese” noemen. In de regel hebben de trouwers de Geest al ontvangen bij hun doopsel of eventueel bij hun vormsel. De *Orde van Dienst* zinspeelt discreet op de band tussen het doopsel en het huwelijk. “Christus versterkt en verrijkt met een bijzonder sacrament hen die al gezegend zijn door het doopsel.” De Italiaanse *Orde van Dienst* is nog duidelijker en stelt voor om de viering van het huwelijk te laten beginnen met “een herinnering aan het doopsel” bij de doopvont. Het eerste sacrament van het huwelijk is het doopsel. Maar de Heilige Geest wordt gegeven bij elk sacrament. Herinner u hoe het wijdingsgebed

van een priester klinkt: “Wek opnieuw in hem uw Geest met zijn heiligende kracht.” Zoals bij de wijding van de priester draagt het huwelijk de Heilige Geest over als een kracht die het doopsel heroriënteert. Het is de bedoeling dat het doopsel opgenomen wordt in nieuwe omstandigheden, hetzij als ambt voor de priester, hetzij als verbintenis voor de gehuwden. Aan die twee levensstaten zijn eigen kerkelijke zendingen verbonden.

4. HET HUWELIJK, EEN ZENDING EN EEN MISSIE

Het zegengebied roept die zendingen op. Het zijn er in hoofdzaak drie:

1) *De opbouw van het koppel*

“dat zij vreugde vinden
in de wederzijdse gave van hun huwelijk.”

Achter wat zou kunnen overkomen als een banale voorspraak voor de trouwers, schuilt de eerste zending van de gehuwden. Het vijfde gebed van de Franstalige *Orde van Dienst* drukt het ruimer en mijns inziens ook sterker uit:

“Dat ze een huis opbouwen,
dat ze elkaar elke dag meer beminnen
en het voorbeeld van Christus volgen,
Hij die beminde tot het sterven op het kruis
(...) Dat hun liefde hun trouw ondersteunt,
dat hun liefde hen gelukkig maakt en hen in Christus
de vreugde laat ontdekken van de totale gave aan de geliefde.”

De huwelijksliefde is geen verworvenheid: de trouwers moeten de liefde onderhouden, ze voeden, er zorg voor dragen, ze laten groeien, “elke dag meer” zolang het huwelijksleven duurt. Het is een echte opdracht. Dat vraagt om een daadwerkelijke inzet van de gehuwden. Dat is de eerste manier voor gehuwden om leerling van Christus te zijn: leren elkaar beminnen zoals Christus ons bemint. De menselijke liefde bereikt haar vervulling als ze zich laat omvormen door de liefde van Christus, tot op het punt waar ze een levend getuigenis wordt van de liefde van God. Dat betekent ook dat de trouwers in staat moeten zijn om zich door de liefde van God te laten omvormen en dat ze bereid zijn om mee te werken aan die transformatie op grond van hun spontane verlangen om te beminnen.

2) *Het ontvangen en het begeleiden van het leven*

“dat kinderen het sieraad worden van hun gezin
en de rijkdom van uw kerk.”

De tekst van de huwelijkszegen scheidt de overdracht van het leven niet van de overdracht van het geloof. Achter de wens “dat de Kerk verrijkt wordt” klinkt de vraag mee van de openingsdialoog in de *Orde van Dienst*: “Zijt gij bereid kinderen als geschenk uit Gods hand te aanvaarden, hen in uw liefde

te laten delen en hen in de geest van Christus en zijn Kerk op te voeden?" De zending van de gehuwden is tezelfdertijd spiritueel en biologisch, kerkelijk en echtelijk.

3) *De zending in de Kerk en in de wereld*

Nog een keer, de vijfde huwelijkszegen van de Franstalige *Orde van Dienst* is explicieter. De derde beperkt zich tot de vraag aan de trouwers om "van U te getuigen in de wereld". Het vijfde licht ook toe wat dat getuigenis precies inhoudt:

"Dat hun liefde, gelijkend op de uwe, Heer,
een bron van leven wordt;
dat ze attent zijn voor de roepstem van hun naasten,
dat hun huis openstaat voor anderen.
Dat ze steunend op hun liefde, en geholpen door de kracht van de Geest,
op een actieve manier meehelpen aan de opbouw van een rechtvaardige en broederlijke
samenleving
en zo trouw zijn aan hun menselijke en christelijke roeping."

Deze tekst toont op een prachtige manier hoe de zending van de gehuwden tegelijkertijd menselijk, spiritueel en kerkelijk is. De liefde van de trouwers is niet beperkt tot de grenzen van het koppel of het gezin. Een authentieke liefde gaat die grenzen ver te buiten. Ze opent zich voor de nood van de mensen die langskomen. De huwelijksliefde steunt op de echtelijke liefde, sterk genoeg om zorg te dragen voor de nood aan liefde van anderen. Die zorg voor anderen kan concrete vormen van engagement aannemen, als solidariteit of gewoon als een goede verhouding met burens, familie en collega's. Zo beleven de gehuwden als koppel wat hun roeping als gedoopte is. Deze roeping is priesterlijk, profetisch en koninklijk.

- Ze geven hun leven aan God (priesterlijke zending),
- ze werken mee aan de totstandkoming van het rijk Gods, dat ze verkondigen door hun inzet voor anderen, door hun getuigenis van de aanwezigheid van God in de wereld (profetische zending),
- ze strijden tegen de vermindering van de liefde, het egoïsme, het individualisme ... tegen het kwaad in al zijn vormen, in hen en buiten hen (koninklijke zending).

5. HET HUWELIJK, EEN SAMENWERKING MET GOD

De huwelijkszegen suggereert een concrete samenwerking, door het gebed, tussen de gehuwden en God:

"Dat ze in geluk U loven, U zoeken in droefheid,
dat ze U vol blijdschap vinden in hun werk,
en in moeilijke omstandigheden
uw vertroosting ondervinden.
Dat zij tot U bidden in de gemeenschap van de kerk
en van U getuigen in de wereld."

Als trouwers de Heilige Geest ontvangen als een kracht om hun doopsel samen waar te maken, dan vraagt dat om een permanente samenwerking tussen de gehuwden en de Geest. Het vereist een familiariteit met God, die trouwens diverse vormen kan aannemen. Die samenwerking komt vooral tot stand in het persoonlijke gebed, in het echtelijke gebed, in het gebed in het gezin en in de Kerk. Natuurlijk beperkt de aanwezigheid van Christus in het leven van de gehuwden zich niet daartoe. Men ontmoet Hem ook in de broeders, christen of niet, in het Woord van God, gelezen of gehoord, in de sacramenten ... . Maar als gehuwden de discrete maar reële aanwezigheid van God in het leven weten te herkennen, dan is dat voor hun een kans om hun geloofsweg te verdiepen en een manier om te onderscheiden op welke manier ze hun zending concreet kunnen maken: hoeveel kinderen, welke verantwoordelijkheden in de samenleving opnemen, welke inzet voor de buurt, welke zaak verdedigen, enzovoort.

6. HET HUWELIJSLEVEN, EEN WEG VAN HEILIGHEID

De huwelijkszegen toont de horizon van het huwelijksleven door te wijzen op de voltooiing ervan in het eeuwige koninkrijk.

“Dat zij omringd met de krans van hun vrienden,
gelukkig mogen leven tot in lengte van dagen
en eens komen tot uw hemels koninkrijk.”

Het huwelijk kijkt en reikt verder dan dit leven. De bestemming, het doel ervan, is het Rijk. Maar het is ook nu al een plaats waar het Rijk aanbreekt. Effectief, volgens de zesde preefatie van de zondagen van de tijd door het jaar “ondervinden wij elke dag uw liefde; meer nog, Gij verzekert ons van het eeuwig geluk.” Door het doopsel zijn we al opgenomen in het mysterie van Christus, gestorven en verrezen. Wij zijn al met Hem verrezen. Ons dagelijkse leven ontvangt zijn betekenis van het Rijk. We zijn ertoe bestemd het in ons te laten groeien. Het huwelijksleven is een plaats waar het Rijk in ons leven kan groeien, precies door de ervaring van de geschonken liefde, van de zelfgave en van de dienst aan de anderen. In die zin kunnen we het huwelijk een weg van heiligheid noemen. De laatste dingen, de eschatologie, gaan niet enkel over later maar het is nu dat we die laatste dingen al beleven, omdat we leven van het heilsmysterie van Christus en dat is ons al gegeven.

Dit perspectief heeft een belangrijk gevolg: als we de drempel naderen die dit leven van een ander leven scheidt, dan stappen we die over met alles wat we zijn, met alles wat ons diepste zelf uitmaakt, menselijk en christelijk. Mensen die gehuwd zijn, zijn zo diep getekend door de aanwezigheid van hun *compagnon de route*, hem of haar met wie ze het leven hebben gedeeld, beleefd, in het gezelschap van Christus. Die ander heeft hun persoon zo getekend dat hij of zij er deel is van gaan uitmaken. Vandaar, het huwelijk heeft hier en nu al een eeuwigheidswaarde en dit samen onderweg zijn houdt niet op met de dood. Die ander is tijdens dit leven al een deel van onszelf geworden. De mooie uitdrukking van Henri Caffarel, “*compagnons d'éternité*” krijgt hier zijn volle betekenis.

7. HUWELIJK EN EUCHARISTIE

Sedert de profeten van het Oude Testament begrijpen we het huwelijk als een analogie met het Verbond van God met de mensheid. In het christelijk geloof verwijst het huwelijk naar het Paasmysterie van Christus, zoals trouwens elk sacrament. Het toont er een deel van (de totale zelfgave door de liefde) en komt eruit voort (het neemt deel aan de liefde van God voor de mensheid). De huwelijksverbintenis, door haar analogie met “het nieuwe en het eeuwige Verbond” bezegeld door Christus op het kruis, voedt zich met de eucharistie die voor ons vandaag dat nieuwe en eeuwige Verbond gestalte geeft.

Het vierde zegengebied ontwikkelt het sterkst de verhouding tussen de twee sacramenten: “Dat ze vaak hun verbond komen vernieuwen door samen deel te hebben aan het verrezen lichaam van Jezus Christus” (maar er zijn andere evocaties van die verhouding in de huwelijkszegen). Door de eucharistische communie verdiept zich de interpersoonlijke communie van de gehuwden door de communie met Christus, maar ook en onlosmakelijk de communie van de huiskerk met de wereldkerk.

Toch moeten we van de analogie geen archetype maken. Het menselijke koppel is geen reproductie of een kopie van de unie van Christus met de mensheid, met de Kerk. Het is er een menselijke gestalte van, en dus beperkt en feilbaar. Het koppel neemt op een hun geëigende manier deel aan de totstandkoming van Gods project die het geluk wil voor zijn kinderen en hen oproept tot eenheid en gemeenschap. Het is een teken van het Verbond dat God aan de mensheid aanbiedt, maar, zouden we kunnen zeggen, het is er ook maar een teken van. Het is dus in het geloof in Christus, gestorven en verrezen door de liefde, dat zich het best de diepe betekenis van het huwelijksavontuur openbaart.

Derde huwelijkszegen

<p>De priester zegt met gevouwen handen:</p> <p>Broeders en zusters, laten wij bidden voor deze gehuwden, dat God hun de hulp verleent, waarvan dit sacrament het teken is.</p> <p>Na een korte tijd voor stil gebed vervolgt de priester terwijl hij zijn beide handen over de gehuwden uitstrekt.</p>	<p>Le prêtre ou le diacre, les mains jointes, invite l'assemblée à la prière, en ces termes ou en d'autres semblables:</p> <p>Et maintenant, appelons sur ces époux la bénédiction de notre Dieu: Il leur a fait la grâce du sacrement, que lui-même la renouvelle sans cesse dans son amour.</p> <p>Tous prient quelques instants en silence.</p>
---	--

<p>Heilige Vader, Schepper van alles wat bestaat, man en vrouw hebt Gij naar uw beeld geschapen en hun gemeenschap hebt Gij met overvloed van gaven willen zegenen. Wij bidden U voor deze bruid [An] en voor haar man [Jan] met wie zij zich vandaag door het huwelijk verbindt.</p>	<p>Père très saint, créateur du monde, toi qui as fait l'homme et la femme à ton image, toi qui as voulu leur union et qui l'as bénie, nous te prions humblement pour Guillemette et Rigobert.</p>
<p>Laat uw zegen in overvloed neerdalen over haar en haar levensgezel;</p>	<p>Que ta bénédiction descende en abondance sur eux. Que la force de l'Esprit-Saint les enflamme de ton amour.</p>
<p>dat zij vreugde vinden in de wederzijdse gave van hun huwelijk;</p>	<p>Qu'ils trouvent le bonheur en se donnant l'un à l'autre.</p>
<p>dat kinderen het sieraad worden van hun gezin en de rijkdom van uw kerk.</p>	<p>Que des enfants viennent embellir leur foyer et que l'Eglise en soit enrichie.</p>
<p>Dat ze in geluk U loven, U zoeken in droefheid, dat ze U vol blijdschap vinden in hun werk, en in moeilijke omstandigheden uw vertroosting ondervinden. Dat zij tot U bidden in de gemeenschap van de kerk en van U getuigen in de wereld.</p>	<p>Dans la joie, qu'ils sachent te remercier; dans la tristesse, qu'ils se tournent vers toi; que ta présence les aide dans leur travail; qu'ils te trouvent à leur côté dans l'épreuve pour alléger leur fardeau. Qu'ils participent à la prière de ton Eglise et témoignent de toi dans le monde.</p>
<p>Dat zij omringd met de krans van hun vrienden, gelukkig mogen leven tot in lengte van dagen en eens komen tot uw hemels koninkrijk.</p>	<p>Enfin, après avoir vécu longtemps heureux, qu'ils parviennent, entourés de leurs amis, dans le Royaume des cieux.</p>

